

A Soproni Óvóképző Intézet pedagógiai innovációjának sajtóvisszhangja az 1980-as és 1990-es években

Horváth Anna Viktória

Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, „Oktatás és Társadalom”
Neveléstudományi Doktori Iskola, doktorhallgató 0000-0001-5491-4359

KEYWORDS

- preschool education
- preschool teacher training
- Sopron Institute for Pre-school Education
- pedagogical innovations
- pedagogical programmes

KULCSSZAVAK

- óvodapedagógus-képzés
- Soproni Óvónőképző Intézet
- pedagógiai innovációk
- pedagógiai programok
- rendszerváltás

ABSTRACT

The press coverage of the pedagogical innovations of the Sopron Institute for Pre-School Education in the 1980s and 1990s | The history of preschool teacher training in Sopron goes back a long time, the institution has a history of more than 120 years. The Benedek Elek Pedagogical Faculty of the University of Sopron continues to play a leading role in the training of kindergarten teachers in Hungary. The life of the institution, which has undergone numerous reforms, has been marked by the period of regime change, which brought about a series of major changes that fundamentally altered the content and structure of local education. As a result of the constant renewal and innovative endeavours, several alternative pedagogical programmes were initiated here in the 1980s, which also contributed to the prestige of this institution and its associated kindergartens. The Sopron training institute was particularly prominent in the field of reforms, new developments and innovations. The lecturers of the preschool training institute of that time, in cooperation with the preschool teachers of the training kindergartens, created several pedagogical programmes which have remained viable up to this day and which spread rapidly throughout the country and even to Hungarian kindergartens beyond the borders in the last decade of the 20th century. My research focuses on the pedagogical programmes that emerged from the former preschool training institute, as well as their aspirations, their press coverage and their reception. The actuality of the topic is based on the fact that in 2023 the Aranykapu Kindergarten of the Anna Lewinszky Training Kindergarten of the University of Sopron, which hosted these pedagogical experiments in the 1980s with the collaboration of the kindergarten teachers of that time, as a result of which the above-mentioned nationally renowned pedagogical programmes were born, will be 50 years old.

ABSZTRAKT

A soproni óvóképzés története hosszú időre nyúlik vissza, 2024-ben ünnepli fennállásának 125 éves jubileumát. A Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kara jelenleg is meghatározó szerepet tölt be az óvodapedagógusok képzésben Magyarországon. A számos reformot megélt képző életében kiemelt jelentőségűnek tekinthető a rendszerváltás időszaka, ami sok olyan változást eredményezett, amelyek alapjaiban módosították az intézményben folyó oktatás tartalmát annak struktúráját. A folyamatos megújulás, az innovatív törekvések eredményeként az 1980-as évek közepétől több olyan alternatív pedagógiai program is innen indulhatott el, amelyek ugyancsak nagy presztízt adtak az intézménynek és a hozzá kapcsolódó gyakorló óvodáknak. A soproni képző élenjáró volt a reformok, az újítások és az innováció terén. Az akkori óvóképző oktatói, a gyakorló óvodák óvodapedagógusaival együttműködésben, számos olyan pedagógiai programot hoztak létre, amelyek mindmáig életképesek tudtak maradni, és amelyek a 20. század utolsó évtizedében az egész országban, sőt a határon túli magyar óvodákban is gyorsan elterjedtek. A pedagógiai pluralizmus lehetővé tette a módszertani megújulást, így tudott kibontakozni többek között a soproni képző keretein belül a „Freinet-szellemű” alternatív óvodai program, az „Óvodai nevelés játékkal, mesével”, a „Játék a szavakkal, játék a beszéddel” módszer, illetve a „Kreativitás központú életmódszervezés”.

Kutatásomban azt vizsgálom, hogy ezek a máig ható óvodapedagógiai innovációk visszhangra találtak-e a vidéki és országos napilapokban, folyóiratokban, elősegítve ezzel az ismertté válásukat és az országos elterjedésüket. Kutatási módszerem a forrás- és tartalomlemezés volt. Arra is választ kerestem, hogy vajon a sajtó milyen intenzitással járult

hozzá ezeknek a pedagógiai programoknak a népszerűvé válásához. Kutatásom fókuszba állítja az egykori óvóképzőből kiinduló pedagógiai programokat és azok törekvéseit, a sajtóban való megjelenésüket, fogadtatásukat.

A téma aktualitását az adja, hogy 2023-ban 50 éves a Soproni Egyetem Lewinszky Anna Gyakorló Óvoda Aranykapu Tagóvodája, ahol az 1980-as években az akkori óvónők közreműködésével folytak ezek a pedagógiai kísérletek, melyek eredményeképpen születtek meg a fent említett országos híré pedagógiai programok. A kutatómunkám alapjául szolgáló kutatás célja tehát feltérképezni az óvodaügy ezen időszakát a soproni képző intézményből kiindulva, a gyakorló óvodákat érintő módszertani megújulásban fellelhető pedagógiai innovációk sajtóvisszhangját, megvizsgálva az 1980-as és 1990-es éveket.

Bevezetés

Ma országszerte is nagy népszerűségnek örvendenek a különböző innovatív óvodapedagógiai irányzatok. Magyarország számos óvodájában használnak alternatív pedagógiai programokat, ami számunkra azt az üzenetet hordozhatja, hogy az 1980-as és 1990-es évek törekvései, az egykori pedagógusok kísérletező kedve nem volt hiábavaló. A folyamatosan változó társadalmi igények tették lehetővé azt, hogy a nagymúltú Soproni Óvónőképző Intézetben az óvodapedagógusok képzése 1959-ben felsőfokúvá válhatott. Kutatásom célja, hogy bemutassam az óvodaügy ezen időszakát, a gyakorló óvodákat érintő módszertani megújulásban fellelhető pedagógiai innovációk sajtóvisszhangját a soproni képző intézményre fókuszálva. A kutatásomat kvalitatív formában, tartalom- és forráselemzéssel valósítottam meg, amihez kutatást elindító kérdéseket fogalmaztam meg, melyek a következők voltak:

- A máig ható óvodapedagógiai innovációk visszhangra találtak-e a vidéki napilapokban, elősegítve ezzel az ismertté válásukat és az országos elterjedésüket?
- Milyen módszerek jelennek meg a vizsgált időszakban és milyen újítások következtek be?
- Milyen intenzitással járult hozzá a sajtó ezeknek a pedagógiai programoknak a népszerűvé válásához?
- Melyek azok az alternatív pedagógiai programok, amelyek a legtöbbet szerepelnek a különböző napilapokban, folyóiratokban?
- A módszertani megújulásban fellelhető pedagógiai innovációkat összehasonlítja-e valamelyik cikk a „régén bevett” foglalkozásformákkal?
- A vizsgált terület sajtóvisszhangja kimerül-e annyiban, hogy ezeket az innovatív kísérletezéseket mutatja be, vagy kitér további fontos történésekre is a témát illetően?

Kutatásaim során számos olyan cikket sikerült fellelnem, melyek segítségével következtetéseket vonhattam le az 1980-as és 1990-es években fennmaradt Soproni Óvóképző Intézet pedagógiai innovációjának sajtóvisszhangjáról, annak következményeiről. Így kerültek vizsgálódásaim fókuszába az alternatív pedagógiai irányza-

tokra vonatkozó tartalmak, mint például a továbbképzések, tapasztalatcserék, előadások tartalmi elemei, az alapítványok munkássága a témára vonatkoztatva, a különböző pályázati kiírások, a rendhagyó oktatási tevékenységek, az iskolai felkészítés, vagy éppen az egyes innovatív programok leíró jellegű fennmaradt dokumentumai.

A téma szakirodalmi háttérének bemutatása

A vizsgált időszak politikai háttéré

Kutatásaim fókuszában az 1980-as és 1990-es évek állnak, de ahhoz, hogy megértsük ennek az időszaknak az óvodapedagógiában bekövetkezett változásait, ismerünk kell Magyarország akkori történelmi viszonyait és természetesen mindazokat a politikai hatásokat, melyek az 1950-es évektől a rendszerváltásig jelen voltak. Tanulmányom jelen fejezetében röviden ismertetem a Kádár-korszak és a rendszerváltás legfontosabb jellemzőit.

A rendszerváltást megelőző évtizedeket a marxizmus-leninizmus időszakának nevezzük, mely természetesen áthatotta az oktatás és nevelés ügyét is, így hatással volt az óvodai nevelésre is. Az oktatást és nevelést ezekben az évtizedekben áthatották a politikai ideológiák. *„A kommunista párt az iskolát is az engedelmes állampolgárok nevelésének eszközévé kívánta tenni. Az 1950-es tanterv célként tűzte ki, hogy az iskola „tanuló ifjúságunkat Népköztársaságunknak öntudatos, fegyvelmezett állampolgárává, a dolgozó nép hűséges fiává, a szocializmus építőjévé nevelje”* (Horváth, 2016).

1956 egy olyan évszám a magyar történelemben, melynek eseményei gyökeresen változtatták meg a magyarok életét és lett meghatározó jelentőségű a nemzeti érzéseinkben. Az ekkor kibontakozott forradalom alapjaiban rendítette meg a szocializmust (Böhm, 2003). Az 56-os forradalom bukása előre sejthető volt. Ezt az eseményt nevezhetjük vízválásztónak is, hiszen tanulságul szolgált nekünk, magyaroknak, de a Szovjetunió számára is. Ez egyértelműsítette számunkra, hogy a függetlenségi harcunkban nem számíthatunk külső támogatásra, a szovjeteknek pedig megmutatta, hogy a magyarokat nem tudják büntetlenül a saját népükhöz hasonló alávettségbe taszítani (Romsics, 1999:395).

1956 novemberétől Kádár János került a legfelsőbb politikai pozícióba, és maradt az élen egészen 1988 májusáig. Mindvégig a Magyar Szocialista Munkáspárt első embere volt. A Kádár-rendszer elsődleges jellemzője a „3 T” elve lett, melynek jelentése a tiltás, a támogatás és a tűrés módszere. A tiltás, vagy másként cenzúragyakorlat főként az irodalmi területet és a művészeti életet befolyásolta, emellett pedig a politika semlegesítését igyekezett elérni. *„A szovjet típusú diktatúrában a hatalomgyakorlás a politikai rendszer minden szférájában nyers, kendőzetlen és kontrollálhatatlan diktatórikus kormányzásban jelent meg”* (Horváth, 2016). Kádár János hazánkban még évtizedeken keresztül diktatórikus rendszert tartott fenn, amely hatással volt az élet szinte minden területére, így többek között a gazdaságra, az oktatásra, az egészségügyre is.

Az 1980-as évek végére Magyarország súlyosan eladósodott és hatalmas gazdasági hanyatlással nézett szembe. Ennek értelmében az értelmiségiek rájöttek, hogy más megoldásra van szükség, egy politikai szerkezeti váltásra. A szükséges változás

eredményeként történt meg a rendszerváltás, mellyel egy nagyon kemény és nehézségekkel teli időszak lezárása valósult meg. „Az 1989/1990-es évek Magyarországon a magyar történelemben az elmúlt rendszer, a létezett szocializmus lezárását és a többpártrendszeren alapuló parlamenti demokrácia kezdetét jelentik”¹. A rendszerváltás többek között pozitív változást hozott a gazdasági együttműködések erősödésére, a nemzetközi pénzügyi szervezetekkel való kapcsolat megteremtésére, a gazdaság néhány területén a piaci viszonyok viszonylag szabad érvényesülésére, a bankrendszer átalakítására, a személyi jövedelemadó-rendszer korszerűsítésére, a világútlevél bevezetésére és a devizakorlátozások megszüntetésére.² „A rendszerváltás radikálisan átalakította a magyar társadalom gazdasági és társadalmi szerkezetét. Az átalakulás bár alapjában pozitív folyamatokat indított el, sok tekintetben ellentmondásos volt, azaz pozitív és negatív következményekkel jár együtt.” (Böhm, 1999:28)

Az 1980-as évektől hazánkban a közoktatást az autonómia, a decentralizáció és az alternativitás kezdte átszőni, alakítani. Elkezdődtek a reformtörekvések, kezdetben rejtett formában, illetve engedély mellett hivatalos módokon is. A legnagyobb változásokat az oktatásügyben és a pedagógiában az 1985-ös törvény hozta meg. Eredményeként véget ért egy korszak, lezárult a marxista-leninista ideológiák időszaka (Báthory, 2000).

A rendszerváltás következtében a politikai döntéshozók megkezdték a hazai iskolarendszer átalakítását, a tananyag felülvizsgálatát és annak megváltoztatását, a szabad vallásgyakorlás engedélyezését és az orosz nyelvtanulás eltörlését.

Összegzésként leírható, hogy a kommunista-szocialista diktatúra mintegy 40 évig állt fenn. Ezzel a magyar társadalmat szinte minden esetben hátrányok, nélkülözések érték. A diktatórikus rendszer hatással volt az oktatásügyre, negatív hatása volt az élet számos területére, az emberek mindennapjaira, a gazdaságra, az emberi jogokra. Az 1985-ös I. törvény az oktatásról³ felszabadulást jelentett sokaknak, ezzel eltörölve a politikai önkényuralmat. Ez az év hozza meg a fejlődést, a reformot több területen is. Megjelennek a pedagógiai kezdeményezések, a kísérletezések időszaka kezdődik meg, ahol a pluralizmus és az alternativitás jellemzi a hazai oktatásügyet. (Pukánszky, 1996) A rendszerváltás lezajlásával tehát jelentős átalakulás volt megfigyelhető Magyarországon az oktatás területén. Ugyan teljesen radikálisan megváltozott helyzetről nem beszélhetünk, de a szerkezet szempontjából a pluralizmus, az oktatási szabadság jellemezte innentől a hazai oktatásügyet.

---

¹ *A rendszerváltás évei Magyarországon 1987-1990.* [Virtuális kiállítás] Magyar Nemzeti Levéltár. URL: <https://bit.ly/47RZDht>

² KSH (kiad.) (2010). *Magyarország 1989-2009 : A változások tükrében.* Budapest, Központi Statisztikai Hivatal. ISBN 978-963-235-279-4 (nyomdai) | ISBN 978-963-235-280-0 (internet). URL: <https://bit.ly/47w2Lj2>

³ *1985. évi I. törvény az oktatásról.* [Jogkódex.hu] URL: <https://bit.ly/3GhfKcv>

Az óvodai nevelés története Magyarországon a 20. század második felében, különös tekintettel a rendszerváltás időszakára

1948-ban Magyarországon az óvodákat államosították, ezzel az intézmények száma fokozatosan emelkedő tendenciát mutat. Az egyes történeti időszakok, a politikai befolyás is meghatározta az óvodarendszer funkcióit és feladatait, ennek következtében folyamatos változásról beszélhetünk, melyek dinamikusan alakultak át (Aczél, 2012). Az akkor megjelent szakirodalmakra jellemző volt, hogy gyökeres változáson mentek keresztül, hiszen „[...] elárasztotta a szovjet pedagógia szelleme, illetve maga szovjet pedagógia” (Molnár, Pálfi, Szerepi és Vargáné Nagy, 2015). 1950 is fontos évszámként vonul be a pedagógia történetébe, hiszen rendkívül meghatározó szerepet képviselt az akkori óvodák szemléletmódjában az ekkor megjelent Bleher: *Szervezett foglalkozások az óvodában* című műve. Emellett a hazai felsőoktatásra is gyökeres változásokat hozott ez az év. Bevezették a marxizmus-leninizmus kötelező oktatását (Fehér, 2000).

Az 1950-es évektől az óvodásokra is egyre inkább úgy tekintettek, mint a szocialista társadalom leendő tagjaira, akiknek az életre való felkészítése céltudatos nevelőmunkával, ideológiai felvilágosításokkal valósítható meg. A politika tehát megjelent az óvodákban. Pukánszky (2005) szerint: „*A gyermek úgy jelent meg az új óvodai törvényben és a napi munkát meghatározó programokban, mint egy ideológiailag felkészült, politizáló kis felnőtt*” (Pukánszky, 2005:712-713).

A következő pár év a magyar óvodai nevelésre is hatással volt. „*A törvény hozzárendeli az óvodát az iskolához, mint ami előkészíti az iskolai oktatást. Ezzel az óvodák a korábbi helyzettől eltérően bekerülnek a közoktatás intézményei közé*” (Molnár, Pálfi, Szerepi és Vargáné, 2015:124). Ugyanebben az évben (1953) kiadásra került a *Módszertani Levelek* is, mely tartalmazza a kötelező foglalkozások leírását, az oktatás szerepét, mely a gyerekek elsődleges eszköze, hasonló célokat és nevelést fogalmaz meg, mint az iskolai oktatás „*A politikai önkényuralom nemcsak az oktatási rendszer teljes struktúráját változtatta meg, de a tantervek és a pedagógiai programok is az ideológiai nevelés egyik kiemelten fontos eszközévé váltak*” (Aczél, 2012:40). Az 1953-as dokumentum hatályát veszti, amikor 1957-ben megjelenik a *Nevelőmunka az óvodában* című írás. Ebben az időben már gyermekközpontúbb elvekről beszélhetünk, hiszen előírja ez a dokumentum, hogy „[...] a 3-6 éves kor sajátosságait és szükségleteit vegye figyelembe, az eszközök és eljárások biztosítsák a gyermekek sokoldalú fejlődését” (Molnár, Pálfi, Szerepi és Vargáné, 2015:125). A magyar óvodapedagógia egyik legalapvetőbb és meghatározóbb dokumentuma az 1971-ben kiadott *Óvodai Nevelés Programja* volt, mely tartalmazta az óvodai nevelés célját és a személyiségfejlesztést hangsúlyozta. A program kiter a közös felelősségvállalásra a családdal, illetve megjelenik a gyermeki szabadság, ami nagy módszertani újításnak számít. „*A 71-es program mérföldkőnek tekinthető, mert megnyitotta az utat egy olyan szakmai gondolkodás előtt, amelyben egyre inkább a gyermek áll a középpontban*” (Molnár, Pálfi, Szerepi és Vargáné, 2015:126).

Az 1980-as évek izgalmas fordulatokat hoztak mind a hazai óvodaügyben, mind a közoktatás valamennyi területén. „*1985 nevezetes dátum a magyar oktatásügy és*

pedagógia történetében. Ekkor véget ér egy korszak, melyben a marxista-leninista 65 ideológia és a szocialista állam nevében párthatározatokkal irányították az oktatási rendszert” (Pásztor, 2019a:65 idézi Báthoryt, 2000:3). Az 1982-től kezdődő időszakot a nagy tantervi reformok jellemzik, ennek következtében jelenik meg 1989-ben az új továbbfejlesztett *Óvodai Nevelési Program*, mely kiegészített tartalmakkal kerül kiadásra. Ez az időszak hozza el a megújulás, az egyéni arculatok megnyilvánulásainak lehetőségeit. A rendszerváltás utáni időszakban jellemző volt a kísérletezés, hiszen ettől az időszaktól kezdve a pedagógiai pluralizmus periódusáról beszélhetünk. „*A kor óvodai nevelésének fő irányát a gyermekközpontúság jellemezte*” (Komjáthy, 2012:225).

1990-ben módosították a közoktatási törvényt, melynek eredményeként megszüntették a nevelési-oktatási ideológiák kötöttségét és eltörölték az orosz nyelv oktatását. Hatására szükségessé vált egy új oktatáspolitikai koncepció kialakítása, így létrejött az új Oktatási törvény, mely 1993-ban lép hatályba. Ennek értelmében tilos volt a nemhez, nemzeti vagy etnikai csoporthoz való tartozás, politikai nézet, származás, vagyoni helyzet, vagy bármilyen hátrányos helyzet miatti megkülönböztetés. Mindenkit megilletett a nevelés-oktatás lehetősége (Sztrinkóné, 2011). Megkezdődik a modernizálás folyamata, melynek hatására számos dokumentum kerül kiadásra, többek között a Nemzeti alaptanterv, az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja, a helyi nevelési programok és az alternatív pedagógiai programok.

Az 1980-as évek a hazai óvodaügyben és az óvodapedagógusok képzésében jelentős változásokat eredményeztek. A színvonalas oktatás és nevelés megteremtése érdekében számos törvényi szabályozás és dokumentum került napvilágra, melyek mindmáig hatnak. Fontos állomása ennek a pedagógiatörténeti korszaknak az alternatív és reformpedagógiai irányzatok újjáéledése, mely a magyar óvodákban dolgozó pedagógusok módszertani szabadságát és pedagógiai sokszínűségét is eredményezte.

A rendszerváltás utáni évtized meghatározó dokumentuma az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja (ÓNOAP), amely 1996-ban jelent meg. Jellegzetessége, hogy a korábbi dokumentumokhoz képest a mennyiséget tekintve jelentős csökkenés következett be. Ez azt is szimbolizálhatja számunkra, hogy innentől az óvodapedagógusok sokkal nagyobb módszertani szabadságot kaptak. Fontos jellegzetessége még az ÓNOAP-nak, hogy nem szerepel benne tartalomelvárás, az óvodák saját maguk dönthettek a fontosnak vélt tevékenységek tartalmáról, melyet a saját, helyi nevelési programjukban fogalmazhattak meg.

Ez a dokumentum lehetővé tette az óvodák számára a különböző reformpedagógiai és alternatív pedagógiai irányzatok módszereinek megjelenését az óvodai nevelésben.

Mindezen változások jól leképeződnek a soproni képző életére, az ott folyó oktatási tartalmakra is.

A soproni óvóképzés történetisége az 1950-es évektől

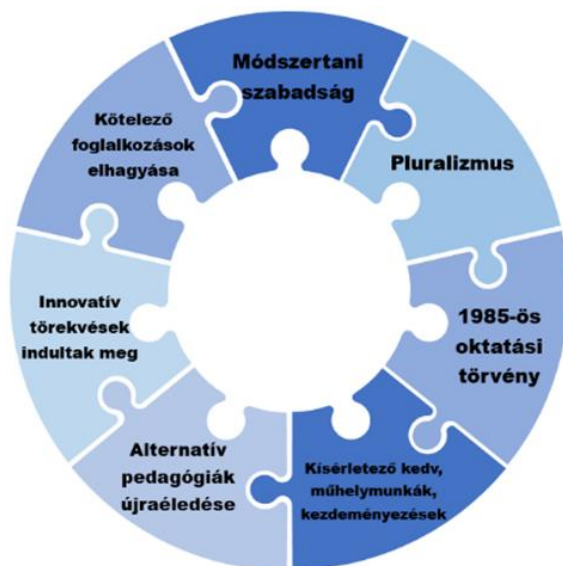
Magyarországon a kommunista-szocialista diktatúra mintegy 40 évig állt fenn. Ezzel a magyar társadalom szinte minden esetben hátrányokkal és nélkülözésekkel teli időszakot vészelt át. A diktatórikus rendszer hatással volt az oktatásügyre is, de

természetesen negatív hatással volt az élet számos területére, az emberek mindennapjaira, a gazdaságra és az emberi jogokra egyaránt. Óriási változást eredményezett az óvóképzésben az, hogy 1959-től felsőfokúvá válhatott a képzés, amit az 1958. évi 26. törvénycikk tett lehetővé. Ennek kihirdetése után három felsőfokú óvónőképző kezdte meg működését felsőfokon, Sopronban, Kecskeméten és Szarvason. A földrajzi elhelyezkedést áttekintve a soproni képző tulajdonképpen az egész Dunántúlt lefedte, tehát köztük Vas, Zala, Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom és Somogy vármegye óvónőképzője volt, hiszen a hallgatók többnyire innen érkeztek a képzőbe. *„A városok versenyében a nagy óvodai múlttal és a képzés terén is hagyományokkal rendelkező Sopron kapta azt a megtisztelő feladatot, hogy az ország majdnem egyharmada, szinte az egész Dunántúl számára neveljen a mi társadalmunknak megfelelő óvodapedagógusokat”* (Szabados, 1964:54). Kiemelt jelentőségű évszámnak tekinthetjük tehát az 1959-es évet, hiszen amellett, hogy ekkor vette kezdetét Sopronban a felsőfokú óvóképzés, ezzel párhuzamosan indult meg ugyanabban az évben a német nemzetiségi óvónők képzése is (Pásztor, 2019). Az itt folyó képzés tartalmát, struktúráját megvizsgálva, megállapítható, hogy az intézmény a 20. századtól kezdődően több olyan változáson ment keresztül, ami a mostani Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar jelenlegi képzési struktúrájához vezetett.

Több fontos eseménye emelhető ki a magyarországi óvodapedagógus képzésnek, többek között a már fent említett 1959. évi felsőfokú képzés bevezetése, az 1989-es tanévben bevezetett hároméves főiskolai képzésforma megkezdése, a 2006-ban meghirdetett Bolognai-folyamat szakpolitikai reformjai. Gyakorlatilag jelenleg is ebben a struktúrában folyik az oktatás.

Az 1985-ös I. törvény az oktatásról⁴ felszabadulást jelentett sokak számára, ezzel eltörölve a politikai önkényuralmat. Ez az év hozta meg a fejlődést, a reformot a nevelés és oktatás számos területén is. Az 1980-as éveket a pedagógiai kísérletezések évtizedének is nevezhetjük. A hazai oktatásügyet az alternativitás és a pluralizmus jellemzi. A rendszerváltás lezajlásával tehát jelentős átalakulás volt megfigyelhető Magyarországon az oktatás területén. Ugyan teljesen radikálisan megváltozott helyzetről nem beszélhetünk, de a szerkezet szempontjából a pluralizmus, az oktatási szabadság jellemezte innentől a hazai oktatásügyet. *„A hierarchista rendszert felváltotta a tanszabadság és megszűnt az ideológiai monopólium”* (Bori és Masát, 2008:129). *„Rendszerváltás napjait éljük, rendszer váltását a tanügyben is. A mindent egy kaptafára húzni akaró, mereven centralizált, átpolitizált oktatásirányítás rendszere fölbomlott és át kell adnia helyét egy olyan irányításnak, amely nemcsak eltűri, hanem segíti, igényli is a sokféle pedagógia, sokféle iskola létrejöttét, vagyis végső soron a tanítás és tanulás szabadságának érvényesülését”* (Lukács, 1991:5). Ennek következtében az 1980-as évek vége lehetőséget és teret engedett az újító és kísérletező oktatóknak, pedagógusoknak, melyet törvényi háttér is szabályozott. A soproni pedagógusképzést egyedivé tette az évszázados hagyománya és történetisége.

⁴ 1985. évi I. törvény az oktatásról [Jogkódex.hu]. URL: <https://bit.ly/3GhfKcv>

1. ábra

A vizsgált időszak kiemelkedő történései
Forrás: Horváth Anna Viktória (2023)

Soproni kutatócsoportok működése és azok eredményei az 1980-as és 1990-es években

Az 1980-as évek vége lehetőséget és teret engedett a különböző alternatív és innovatív törekvéseknek, melyekben a soproni képző élenjárt. Ennek egyik legfontosabb eredménye, hogy ebből az intézményből indulhattak különböző alternatív és innovatív törekvések. Éppen ezért több óvodapedagógiai program is ebből az intézményből startolhatott el, innovatív, újító szellemével. Ebből az időszakból keletkező forrásokból megismertem több olyan oktató és számos, a soproni óvóképzőhöz tartozó gyakorló óvodapedagógus korszakalkotó munkásságát, akik innovatív pedagógiai programokat dolgoztak ki, és korszakalkotó munkásságuknak köszönhetően ezek mindmáig megtalálhatók a magyarországi és külhoni óvodákban.

Fontos megemlíteni a Freinet-kutatócsoport munkáját, mely Zsámboki Károlyné, Eperjesy Barnáné, Lakihegyi Alfrédné és Friedrich Árpádné nevéhez fűződik. A program sikeressége a csapat összetartásában, az egy célért való tenni akarásban keresendő. A gyermekeket nem a kötelező foglalkozásokon és iskolás jelleggel kell nevelni, hanem a gyerekkor sajátosságait figyelembe véve, élményekkel teli, tevékenységközpontú óvodai mindennapokban. A szakmai program kialakítása érdekében szükség volt segítőkre, támogatókra, melyet teljes mértékben megkapott ez a kísérletező, innovációs csoport. A tagok kérelmet nyújtottak be az akkori Művelődési Minisztérium Tudományegyetemi, Pedagógusképző és Művészeti Felsőoktatási osztályának majd az engedély birtokában indulhatott el országos ismeretterjesztő útjára a Freinet-szellemű óvodai kezdeményezés, ami aztán Magyarország számos

óvodájában is meghonosodhatott. Ezzel olyan szakmai tapasztalatcserét tudtak folytatni, hogy nemzetközi és hazai színtereken is tudásátadásról beszélhetünk, országos ismertségük, hírnevük azóta is fennmaradt.

A Soproni Óvóképzőben a Freinet-csoport mellett természetesen más kísérletező, újító programok is működtek az alternativitás jegyében. Szalay Józsefné vezetésével került kidolgozásra az *Oldás- és kötés* (Kissné Zsámboki, 2013) című program, amelyben a játéktevékenységek fontosságára, szerepére hívja fel a figyelmet, és itt a játék mellett a kötött foglalkozások is helyet kaptak. A pedagógus dönti el, hogy mikor szeretne kötött, illetve kötetlen foglalkozást tartani az óvodások számára. Ez azért tekinthető innovációnak, mert az 1980-as évekig gyakorlatilag a kötelező foglalkozások jellemezték az óvodai élet mindennapjait. A kötetlen foglalkozás legfontosabb jellemzője, hogy a szabadjátékot nem zavarja meg, egyben továbbfejlesztése a tevékenységnek, mely tervezett, komplex módon biztosítja a témák feldolgozását.

A német nemzetiségi óvodapedagógusok számára Talabér Ferencné a Soproni Óvóképző egykori oktatója dolgozott ki egy programot, mely a *„Játék a szavakkal, játék a beszéddel”* (Sosztrarich, Veresné, Óriné és Pál, 2009) kétnyelvű nevelési program nevet viseli. *„A nyelvi neveléssel kapcsolatban a Magyarországi Német Pedagógiai Intézet a német nemzetiségi óvodák pedagógiai programjának átdolgozásához készült kiadványában ezt olvashatjuk: „Professzionális, gyermek közeli nyelvi nevelést kívánunk megvalósítani, amit játékosan, élményekre alapozva, az egész személyiség fejlesztését célozva szervezünk.”* (Pásztor idézi Bauert Preims-t, Frank-t és Szauer-t, 2019b)

A következő program az 1989/90-es tanévben került kidolgozásra, melynek alapja egy ciklikus hálóterv, mely 10 napot foglal magába, ebben a 10 napban mindig megjelenik egy másik tevékenység, amelyben a gyermeknek az egész nap során lehetősége nyílik manuális tevékenységre, testnevelésre, zenehallgatásra, a természet megismerésére. A program Stöckert Károlyné vezetésével indult el a gyakorló óvodában. *„A gyermek önállóan dönti el, hogy mikor akar bekapcsolódni és mikor hagyja abba a tevékenységet”* (Tóth, 1991:39).

Zilahi Józsefné programja a *„Nevelés játékkal, mesével”* címet kapta, melyben a tevékenységet áthatja a folyamatosság és a szabadság érzete. A gyermek a játékból tanul, ez által fejlődik a gyermek mozgás- és beszédkészsége, kognitív képességei, mindeközben személyisége is alakul.

Molnár Katalin *„Kreativitás központú életmódszervezés”*⁵ pedagógiai programjának jellemzője, hogy a kreativitás fejlesztése mentén, a szabadjáték és a felnőtt tevékenységének utánzása alapján alakítsa ki munkatervét. Alapvető gondolata, hogy a gyermek tanuljon meg bánni a kezével az évszakok és az ünnepek játéklehetősége adta módon.

⁵ A Nyugat-Magyarországi Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Főiskolai Kar II. Sz. Gyakorló Óvodájának nevelési programja (1999): URL: <https://bit.ly/3QUE6hg>

A megváltozott politikai és oktatáspolitikai helyzet tette lehetővé, hogy minden óvoda kidolgozhassa saját pedagógiai programját. Ehhez adtak segítséget a már kidolgozott alternatív és innovatív szemléletmódú programok. Ezek a soproni kutatócsoportok lehetőséget adtak arra, hogy a pluralista törekvések a soproni képző életében meghatározó szerepet kapjanak, illetve, hogy adaptálhatók legyen az egész országban a fent kifejtésre kerülő innovatív kezdeményezések. Mindezek hozzájárultak a magyar óvodai nevelés innovatív szemléletmódjának erősítéséhez és a színes paletta megteremtéséhez, az egyedi arculat kialakulásához, mely napjaink óvodáit is jellemzik.

2. ábra

Soproni kutatócsoportok és munkásságuk
Forrás: Horváth Anna Viktória (2023)

A primer kutatás bemutatása

A kutatásomban arra kerestem a választ, hogy a rendszerváltás évtizedében, majd az azt követő időszakban, az 1990-es években, a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Karának jogelőd intézményében, milyen pedagógiai módszerek jelentek meg és ezek milyen újításokat hoztak az óvodai nevelésben. Kutatásom fókuszába kerültek a máig ható pedagógiai innovációk, górcső alá vettem, hogy ezek visszhangra találtak-e a napilapokban, folyóiratokban, elősegítve ezzel az ismertté válásukat és az országos elterjedésüket. Arra is kerestem a választ, hogy ezeknek a pedagógiai programoknak népszerűvé válásához milyen intenzitással járult hozzá a sajtó, és melyek azok a témakörök, melyek megjelentek az alternativitás jegyében.

Kutatásom célja tehát az volt, hogy feltérképezsem milyen sajtóvisszhangja volt a soproni képző és annak gyakorló óvodájából elindult pedagógiai innovációknak az 1980-as és '90-es években.

A kutatás módszere

Kutatási módszerem a forrás- és tematikus tartalomelemzés volt. A tartalomelemzés lényege a dokumentumokban található összefüggések, jellegzetességek feltárása. Jellegénél fogva a tartalomelemzés szükségszerű retrospektív (visszatekintő) kutatási módszer, hiszen a korábban elkészült dokumentumok utólagos felhasználására épülnek (Mayer, 2011). „*Olyan adatgyűjtési eljárás, melyek alapja kész produktumok vizsgálata*”. (Kovács, 2021; Kiss, Szabó, Ujhelyi és Berkics, 2006). Tartalmilag a dokumentumban rögzített kommunikációt keressük. Ennek során a kommunikáció klasszikus modelljét (Shannon, 1948) alapul véve a kibocsátó, az üzenet, a csatorna és a befogadó azok az alapvető elemzési kategóriák, amelyekbe a dokumentum tartalmát elemezzük.

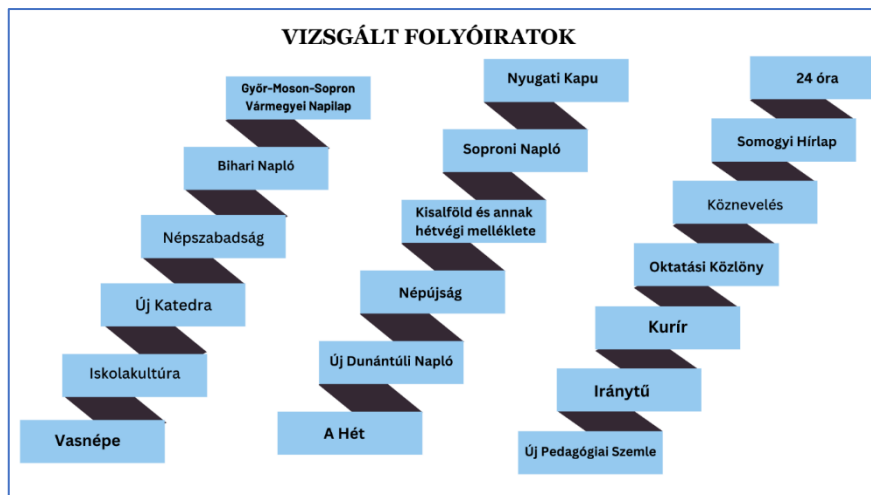
Kutatásomban az Arcanum keresőrendszer segítségével kigyűjtöttem az 1980-as és 1990-es években keletkezett, a Soproni Óvóképző Intézethez, az alternatív pedagógiai programokhoz, valamint a módszertani megújuláshoz kapcsolódó egykori folyóiratok, napilapok cikkeit. A strukturált, válogatott szövegekből kiemeltem azokat az információkat, amelyek a kutatási területem szempontjából relevánsak voltak.

A kutatás mintája

Feltáró kutatásom mintáját a Soproni Óvónőképző Intézethez és annak gyakorló óvodáihoz kapcsolódó pedagógiai innovációkról, módszertani megújulásról szóló sajtótartalmak adták. Az 1980-as és 1990-es években keletkezett napilapok, folyóiratok tartalmának csoportosításával, a strukturált tartalomelemzéssel elvégzett módszerrel valósult meg a kutatás. A napilapok hozzáférhetőségét, olvashatóságát és feldolgozhatóságát az Arcanum Digitális Tudománytár⁶ keresőrendszer felülete tette lehetővé. A vizsgált időintervallumban mindösszesen **40 darab** olyan cikket, interjút találtam, melyek címük, tartalmuk alapján kapcsolódhattak az általam vizsgált kutatási területhez. A keresett rezümék alapján **19 darab** folyóiratban találtam a témához kapcsolódó szövegeket. A vizsgált napilapokat, folyóiratokat a 3. sz. ábra és az 1. számú táblázatban szemléltetem.

---

⁶ Arcanum Digitális Tudománytár keresőrendszer: <https://bit.ly/3SXPwDi>

3. ábra

A vizsgált napilapok, folyóiratok felsorolása
Forrás: Horváth Anna Viktória (2023)

A kutatás eredményeinek bemutatása

Kutatásomban törekedtem az olvasott tartalmak csoportosítására, így több nagyobb szegmensét tudtam megvizsgálni a napilapok hasábjain olvasottaknak. Az általam megvizsgált sajtóorgánumok közül kiemelkedő szerepet kapott a Győr-Moson-Sopron vármegyéet érintő folyóiratok összessége, hiszen kutatásom fókuszába Sopron városa került. Emellett pedig fontosnak tartottam megvizsgálni a más megyei, illetve országos sajtótartalmakat, közleményeket is.

Többek között foglalkoztam a továbbképzésekkel, az előadások megtartásával, illetve tapasztalatcserékkel, melyek az innovatív pedagógiai programokra irányulnak, ez mindösszesen 20 cikket jelentett, tehát a kutatott cikkek 50%-a ezekkel a témákkal foglalkozott. A Köznevelés című oktatási folyóirat 1994. évi 9. számú kiadványában olvasható, hogy „Benedek Elek Óvóképző Főiskola továbbképzési témák, óvodapedagógusoknak: speciális továbbképzés-választható speciális kollégiumok Freinet-szellemű óvodai nevelés; Waldorf-jellegű óvodai nevelés bécsi Waldorf-pedagógusok közreműködésével; kétkultúrájú nyelvi nevelés az óvodákban,

Megyei napilapok	Országos/határon túli napilapok	Megyei hetilap	Folyóiratok	Időszaki kiadvány
Győr-Moson-Sopron vármegyei Napilap c. napilap	Népszabadság Magyarország legnagyobb országos politikai, közéleti napilap	Nyugati Kapu c. Sopron és térsége, Fertőd, Kapuvár, Csorna és Sopron polgári hetilap	Új Katedra c. folyóirat (szlovákiai Magyar pedagógia folyóirat)	Oktatási Közöny c. kiadvány
Somogyi Hírlap c. Somogy vármegye napilap	Magyar Kurír c. napilap	Kisalföldi hétfői melléklet Győr-Moson-Sopron vármegyei hétfői lap	Iskolakultúra c. oktatással-neveléssel, az iskola belső világával, illetve az oktatási rendszer jellemzőivel kapcsolatos írásokat közlő folyóirat	
Vas Népe c. Vas vármegyei napilap	Bihari Napló c. Nagyvárad napilap		A Hét c. társadalmi, irodalmi és művészeti folyóirat	
Soproni Napló c. Győr-Moson-Sopron vármegyei napilap	Népújóság c. marosvásárhelyi napilap		Köznevelés c. oktatási folyóirat	
Kisalföld c. Győr-Moson-Sopron vármegyei napilap			Iránytű c. diáklap folyóirat	
24 óra c. Komárom-Esztergom vármegyei napilap			Új Pedagógiai Szemle c. (Magyar Pedagógiai Társaság folyóirata)	
Új Dunántúli Napló c. Baranya vármegyei napilap				

1. táblázat

A kutatásban vizsgált napilapok, folyóiratok

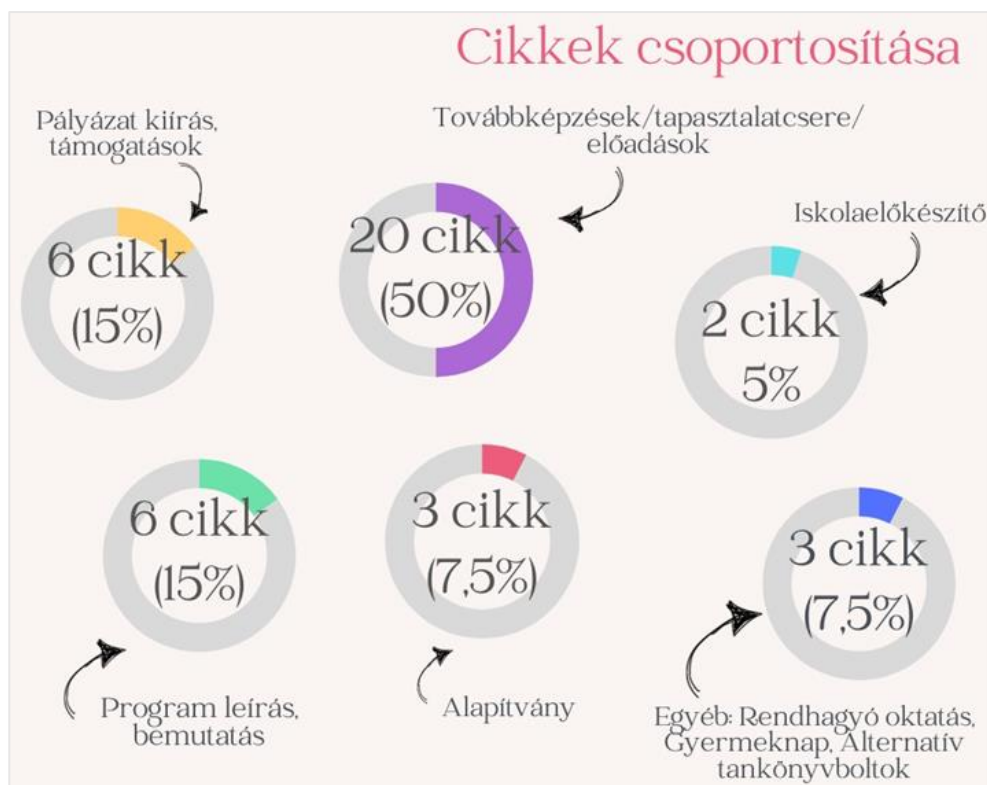
Forrás: Horváth Anna Viktória (2023)

kézművesség; testnevelés másként; néphagyományok a zenei nevelésben”⁷. A pályázati kiírásokról, illetve a támogatott pályázatok bemutatásáról 6 publikációban

⁷ Óvóképző Főiskolák : Benedek Elek Óvóképző Főiskola (1994). In: A pedagógusok intenzív továbbképzése az 1994/95. tanévben : A Művelődési és Köznevelési minisztérium Tájékoztatója. *Köznevelés* 50(9), (március 4.), *Melléklet* (március 11.), p. 15. ISSN 0133-0969. URL: <https://bit.ly/47PzQpX>

olvashattam, ami összesen 15%-a az összes (40) folyóiratban talált írásoknak. Ugyancsak 6 közleményben jelent meg a különböző programok részletes leírása, melyek leginkább interjú formájában fordultak elő, ez is 15%-a a kutatott folyóiratoknak, napilapoknak. 3-3 írás az erre irányuló alapítványok bemutatására, annak munkájára fókuszál. Többek között ilyen alapítvány a „Szeressétek, akiket szeretek”, melynek célja az óvodába járó 3-6 éves korú gyermekek sokoldalú fejlődésének elősegítése és kellemessé tétele.⁸

Az iskolaelőkészítő programokat, mint kötetlenül megjelenő tevékenységeket, mindösszesen 2 helyen véltem felfedezni, ez a cikkek 5%-át teszik ki. Ezt a 4. számú ábrán mutatom be.

4. ábra
Cikkek csoportosítása
Forrás: Horváth Anna Viktória (2023)

A legtöbbet szereplő óvodapedagógiai alternatív irányzat a Freinet-hez volt köthető, ami 46%-át jelenti a vizsgált publikációknak. A soproni képző esetében egyáltalán

⁸ Cs. L. (1995). „Szeressétek, akiket szeretek”: Alapítvány az óvodásokért. *Kisalföld : A család napilapja*, 50(252) (október 27.) p. 6. URL: <https://bit.ly/40VdS2x>

nem meglepő, hogy legtöbbször ez az innovatív irányzat fordult elő. Ennek előrehaladását, megvalósulását, fázisait mutatják be a különböző cikkek. Megjelenik ezekben az alternatív program kísérleti terve, a természetközelség, valamint a gyermekközpontúság „[...]Freinet óvodai programot írtak Sopronban”⁹ – olvasható a Pedagógiai Szemle 1990-ben megjelent írásában. A napilapokban az oktatókkal és a gyakorló óvodában dolgozó óvodapedagógusokkal készült interjúkat is lehet olvasni. Ugyancsak a Freinet pedagógia elterjedéséről ír a Kisalföld című napilap 1992-ben: „[...]Az ő nevével fémjelzett 60 éves nemzetközi, alternatív pedagógia mozgalom magyarországi elterjedéséről beszélgetünk dr. Zsámboki Károlynéval és Eperjesi Barnánéval, a soproni óvóképző főiskolán. Ők dolgozták ki, a két óvónő, Friedrich Árpádné és Lakihegyi Alfrédné tapasztalataira építve [...]”¹⁰

A német nemzetiségi óvodák számára kidolgozott program szintén több cikkben is megjelenik. Ennek vonatkozásában többek között az oktatók kempteni látogatásáról olvashatunk az 1993-as évekből a Győr-Moson-Sopron vármegyei Kisalföld című napilapban. „A soproni óvóképző főiskola német nemzetiségi tanszékének szervezésében a múlt hetet Kemptenben töltötte 13 nemzetiségi óvónőjelölt”.¹¹ A „Játék a szavakkal, játék a beszéddel” című program előfordulása a vizsgált cikkek 11,5%-át teszi ki. Ugyanennyi százalékban fordul elő a Montessori és a Waldorf-pedagógia. Az általam tanulmányozott napilapokban kiemelt szerepet kapott az „Óvodai nevelés játékkal, mesével” című program, melyet Stöckert Károlyné mutat be az olvasóknak. „Tíz éve próbáltuk ki először a Dunántúlon két gyakorló óvodai csoportban húsz óvodában. Azóta az országban elterjedt, s bizonyítja, hogy a gyermekek játékosan is eljutnak az iskolaérettségi állapotba.”¹²

Ez a program a napilapok 7,6%-ában fordult elő. A „módszertelennek tűnő módszeresség” Zilahi Józsefné nevéhez fűződik. Több forrásban olvasható, hogy ennek határon túli érdeklődői is voltak.

A test és a lélek egészséges működésével is foglalkoztak az 1990-es évek közepétől, melyet a rendelkezésemre álló írásos források 7,6%-a ismertet. Megjelentek még a „személyiségfejlesztés élményekkel” programról szóló cikkek is. Ezekből megtudhatja az olvasó, hogy a program kötetlen foglalkozásokat biztosít a gyermekek számára, ezzel pedig a merev, kötött tevékenységeket háttérbe szorítva, készítik fel a gyermekeket az iskolára. „A soproni Zsilip utcai gyakorló óvodában negyedik éve létezik a „személyiségfejlesztés élményekkel” című program, amelynek megvalósítója Kiss Ferencné óvónő. Kiss Ferencné elmondta, a program középpontjában

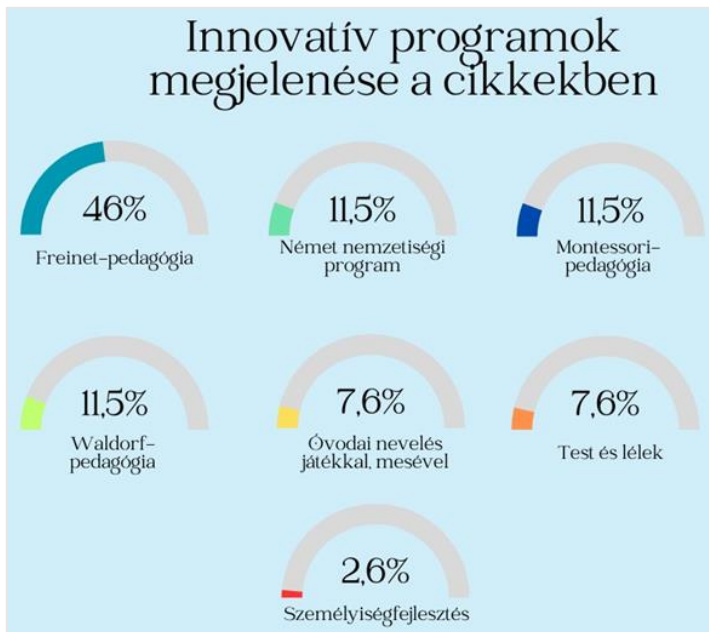
⁹ A Freinet-pedagógia nálunk. In: Galambos R., Horváth H. A. és Porkolábné Kára Zs. (1990). Freinet-módszer Nagykovácsiban, avagy „Mi fán terem a Freinet-módszer?” *Pedagógiai Szemle*, 40(12) (december), p. 1146. ISSN 0031-3785. URL: <https://bit.ly/3Gj7oB2>

¹⁰ Pogács M. (1992). Szívvel és lélekkel az óvodáért. *Kisalföld*, 47(51), (február 29.), p. 13. URL: <https://bit.ly/46v324I>

¹¹ Brenner K. (1993). Bővülő kapcsolatok : Kempteni látogatás. *Kisalföld*, 48(68), (március 23.), p. 6. URL: <https://bit.ly/49UoL8R>

¹² Izményi É. (1996). Óvodai nevelés játékkal, mesével. A belső harmónia a lelki egészség. *Somogyi Hírlap : Közéleti napilap*, 7(99), (április 27), p. 12. URL: <https://bit.ly/3GnM65f>

az *élményszerzés áll.*”¹³ Az erről a programról szóló cikkek csupán 2,6%-ot tesznek ki. Ezeket az adatokat az 5. számú ábra mutatja be.

5. ábra

Innovatív pedagógiai programok megjelenése a cikkekben, százalékos arányban
Forrás: Horváth Anna Viktória (2023)

A megvizsgált tartalmakból megtudhatjuk, hogy több olyan óvodapedagógiai szakmai nap is megrendezésre került az 1990-es években, melyeken továbbképzéseket is tartottak az érdeklődő pedagógusoknak. Ennek helyszínei között Sopron mellett Komárom, Dunaszerdahely, Galánta, Nyitra, Érsekújvár és Léva is szerepel. A szakmai napok keretében mutatták be az akkor készülő, a kísérleti szakaszban lévő óvodapedagógiai módszereket a közönség számára.

A szakmai továbbképzések szervezésében élen járt Sopron és Komárom városa. Itt többek között az alkalmazott módszerek bemutatása történt, például az óvónők szakmai vetélkedője során, illetve a filmfelvételek lejátszásával; olvasható a Népúj-ság és a Kisalföld hasábjain. A marosvásárhelyi vártemplom gótikus termében több módszertani bemutató is megtartásra került, ezek igazán fontos eseménynek számítottak. „A videofelvétel szerdán délelőtt a marosvásárhelyi gótikus Vártemplom termében perog, s mintegy hetven óvónő figyel. Akik elhozták, akik elmagyarázzák, bemutatják a hagyományos pedagógusi gondolkodás számára módszertelennek tűnő módszerességét[...].”¹⁴

¹³ Módos A. (1993). Középpontban az élményszerzés. *Kisalföld : A család lapja*, 48(268), (november 17.), p. 6. URL: <https://bit.ly/3T5B9ge>

¹⁴ Bodolai Gy. (1998). Hasznos haszontalanságok. *Népúj-ság : Maros megyei napilap*, 50(126) [13913] (július 1.), p. 5. URL: <https://bit.ly/3SY8HNB>

A Soproni Naplóban a *Játékkal és Mesével Nevelő Óvónők Egyesületének* létrejöttéről olvashatunk, amely kezdeményezés Majsza Imréné és Stöckert Károlyné nevéhez fűződik. Az eddigi merev, kötött foglalkozásokat egyre inkább felváltotta a kezdeményező, kötetlen, szabad tevékenységeket biztosító óvodai élet. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint a rendhagyó oktatásnak nevezett óvodai foglalkozás a határőrségen, vagy éppen az 1996-ban megjelent lap tartalmi elemei, a születésnap-i köszöntők megtartása az óvodában, vagy éppen a 2000-ben megrendezett gyermeknap a gyakorló óvodában. Ezek az írások azt hangsúlyozzák, hogy a gyermekközpontúság és élményszerzés mennyire fontos szerepet tölt be az óvodások életében.

A vizsgált cikkekből az is megtudható, hogy megszületett a „*Szeressétek, akiket szerettek*” nevet viselő alapítvány, melyet a soproni képző is támogatott. Tulajdonképpen ez egy iskolafejlesztési alapítvány volt, melynek célja az új alternatív óvodai módszerek kiadványainak megjelentetése.

További érdekesség, hogy kántorképző is volt az óvóképzőben, amit a Győr-Moson-Sopron vármegyei Kisalföld című napilapban 1993-ban megjelent írás ismertet. A cikkből megtudhatjuk, hogy ezt a képzést abban az évben csupán három fő végezte el.

Kutatásaim eredményei azt mutatják, hogy a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar jogelőd intézményében és annak gyakorló óvodájában olyan pedagógiai innovációk indultak el az 1980-as és '90-es években, ami a helyi és az országos napilapokban is nyomon követhető volt az akkori olvasók számára. A máig ható pedagógiai kísérletezések visszhangra találtak a vidéki napilapokban, elősegítve ezzel az ismertté válásukat és az országos elterjedésüket. A sajtó több esetben (40 cikkben, összesen 19 napilapban) számol be ezekről a pedagógiai törekvésekről. A cikkekből egyértelműen egy olyan korszak rajzolódik ki, amely tele volt érdekes és újító pedagógiai kezdeményezésekkel.

Összegzés

A primer kutatásomban az általam megvizsgált napilapok és folyóiratok cikkei egyértelműen bizonyítják, hogy az 1980-as és 1990-es években a Benedek Elek Pedagógiai Kar jogelőd intézményében olyan innovatív pedagógiai kísérletezés történt, amely számos olyan pedagógiai program megszületéséhez vezetett, melyek a 21. században is meg tudták őrizni népszerűségüket. Több olyan írás is a vizsgálataim középpontjába került, amelyek azt mutatják, hogy a soproni pedagógusképző egyfajta iránymutatást adott a magyarországi óvodák számára a pluralista, alternatív programok tekintetében. A téma aktualitása abban mutatkozik meg, hogy 2023-ban 50 éves a Soproni Egyetem Lewinszky Anna Gyakorló Óvoda Aranykapu Tagóvodája. Itt az 1980-as években az akkori óvónők közreműködésével folytak ezek a pedagógiai kísérletek, melyek eredményeképpen születtek meg a fent említett országos híró pedagógiai programok. Ezeknek a pedagógiai innovációknak a sajtóvisszhangja jelentős volt az 1980-as és 1990-es években. A megvizsgált cikkek jól mutatják az intézmény kezdeményezéseit, alternatív gondolkodásra való nyitottságát. Az innen startoló innovatív mozgalmak nagy sajtóvisszhangot keltettek, s a különböző

napilapok megszólaltatták azon óvodapedagógusokat és oktatókat, akik ezek kidolgozásával foglalkoztak. Azt gondolom, hogy ez a tanulmány rávilágít arra, hogy a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar jogelőd intézményében dolgozó egykori oktatók milyen újtók voltak.

A kutatásom tovább gondolásának lehetőségét abban látnám, hogy a későbbi évtizedeket megvizsgálva összehasonlító elemzést végezzek más városok pedagógiai törekvései, illetve más óvodapedagógus képzők ilyen vonatkozású mozgalmait illetően.

Irodalom

- Aczél, Zs. (2012). Üzemi óvodák 1945 és 1975 között. *Iskolakultúra*, 22(5.), pp. 37-55. ISSN 1215-5233. URL: <https://bit.ly/46C07qO>
- Báthory, Z. (2000). A maratoni reform : 2. rész. *Iskolakultúra*, 10(11), pp. 3-26. ISSN 1215-5233. URL: <https://bit.ly/3N04Lb3>
- Bori, I. és Masát, Á. (2008). *A mai magyar társadalom*. Budapest, L'Harmattan – Balassi Intézet.
- Böhm, A. (2003). *Az ezredvég magyar társadalma : Folyamatosság és megszakítottság a társadalomfejlődésben* (Rejtjel Politológia Könyvek 17.), Budapest, Rejtjel. ISBN 963-9149-84-5
DOI: <https://doi.org/10.1002/j.1538-7305.1948.tb00917.x>
- Fehér Katalin (2000). Kultúrpolitika és közoktatásügy 1945-1989 között. In: Kollega Tarsoly I. (főszerk.) (1996-2000). *Magyarország a XX. században V.* [Tudomány 2. Társadalomtudományok], Szekszárd, Babits, pp. 469-476. ISBN 963-9272-13-2. URL: <https://bit.ly/47w13OT>
- Kiss P., Szabó M., Ujhelyi A. és Berkics M. (2006). Tartalomelemzés [09. Kvalitatív módszerek] fogalomtár. In: *Kutatásmódszertan: Szociálpszichológia*. Bölcsész Konzorcium. ISBN 963-9704-97-0 URL: <https://bit.ly/47BiQEs> és <https://bit.ly/40XwOhg>; Lásd még (Kovács, 2021)
- Kissné Zsámboki Réka (2013). *A freinet-pedagógia kibontakozása a magyar óvodákban az 1985-1996-os időszakban – különös tekintettel a soproni Freinet-kutatócsoport tevékenységére*. Doktori (PhD) értekezés, Kézirat. Budapest, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Doktori Iskola Neveléstudományi Kutatások Program. p. 285. URL: <https://bit.ly/46zjtWC>
- Komjáthy Zs. (2012). A magyar óvodatörténet nyilvántartott szakmai folyóiratainak gyermek- és ifjúságképe a XIX századtól napjainkig. *Képzés és Gyakorlat*, 10(3-4), pp. 221-231. ISSN: 2064-4027. URL: <https://bit.ly/3GcKa4k>
- Kóródi Márta et al. (szerk.) (2011). *Turizmus kutatások módszertana*. Pécs, Pécsi Tudományegyetem. ISBN 978-963-642-431-2 URL: <https://bit.ly/3sJbhwf> vagy <https://bit.ly/47HARu4>
- Kovács Sz. (2021). Teljesítménymérési módszerek összehasonlító elemzése. *Economica*, 12(3-4.) p. 10. ISSN 2560-2322
DOI: <https://doi.org/10.47282/economica/2021/12/3-4/10643>

• A tanulmányban előforduló webes hivatkozások legutolsó ellenőrzési időpontja: 2023. december 1.

- Lukács, P. (szerk.) (1991): *Alternatív iskolák, alternatív pedagógiák Magyarországon : Az 1990 márciusában Budapesten megtartott tudományos konferencia anyaga.* (Kutatás közben, ISSN: 1588-3094), Budapest, Edukáció – Oktatókutató Intézet. ISBN 963-404-207-4. URL: <https://bit.ly/3GfofVk>
- Molnár B., Pálfi S., Szerepi S. és Vargáné Nagy A. (2015). A Kisgyermekkori nevelés Magyarországon. *Educatio*, 24(3), pp. 121-128. ISSN: 1216-3384. URL: <https://bit.ly/47v4CVw>
- Pásztor E. (2019). Nemzeti nevelés az óvodákban a megváltozott Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja szellemében. *Képzés és Gyakorlat : Training and Practice*, 17(3-4) pp. 211-220. ISSN 1589-519X
DOI: <https://doi.org/10.17165/TP.2019.3-4.17>
- Pásztor E. J. (2019a). 60 éves a német nemzetiségi óvodapedagógus-képzés Sopronban. In: Kovácsné Tóth T. (szerk.). *A tanítóképzés múltja, jelene IV. – A tanárképzés múltja, jelene I.* Szombathely, Savaria University Press, pp. 27-41. ISBN 978-615-575-322-0. URL: <https://bit.ly/3N1YH1N> vagy <https://bit.ly/3Rew8AU>.
- Pásztor E. J. (2019b). *A játékos idegennyelvi foglalkozások megjelenése a magyarországi óvodákban 1959-től napjainkig, különös tekintettel a soproni és Sopron környéki óvodákra.* Doktori (PhD) értekezés, Kézirat, Budapest, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Doktori Iskola Pedagógiatörténet Program. URL: <https://bit.ly/3MWPoAn>
- Pukánszky B. (1996). Pedagógia és iskoláztatás 1867-1919 között. In: Pukánszky B. és Németh A. (1996). *Neveléstörténet.* Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó. ISBN 963-18-7512-1. URL: <https://bit.ly/3sJcYd4>
- Pukánszky B. (2005). A gyermekekről alkotott kép változásai az óvoda történetében. [Óvodák], *Educatio*, 14(4), pp. 703-714. ISSN: 1419-8827. URL: <https://bit.ly/3TbiSyv>
- Romsics, I. (1999): *Magyarország története a XX. században.* Budapest, Osiris, ISBN 963-379-548-6
- Shannon, E. (1948). A Mathematical Theory of Communication. *The Bell System Technical Journal*. 27(4), (October), pp. 623-656. ISSN: 0005-8580
- Sosztrarich T-né, Veresné Rosenstingl E., Öriné Strassner H. és Pál R. (2009). „Játék a szavakkal, játék a beszéddel” kétnyelvű nevelési program. Sopron, Nyugat magyarországi Egyetem, Lewinszky Anna Gyakorló Óvoda. URL: <https://bit.ly/49URmLy>
- Szabados L. (1964). Felsőfokú óvónőképzés Sopronban [Helytörténeti adattár], *Soproni Szemle*, 18(2), pp. 50-66. URL: <https://bit.ly/47O4fVQ>
- Sztrinkóné Nagy I. (2009). *Óvó-iskola, gyermekkert, óvoda : A kisgyermekkor neveléstörténete.* Debrecen, Didakt Kft., ISBN: 978-963-87800-5-8.
- Tóth, M. (1991): Óvodai nevelésünk alternatívái. In: Lukács, P. (szerk.). *Alternatív iskolák, alternatív pedagógiák Magyarországon : Az 1990 márciusában Budapesten megtartott tudományos konferencia anyaga.* (Kutatás közben, ISSN: 1588-3094), Budapest, Edukáció – Oktatókutató Intézet. pp. 37-40, ISBN 963-404-207-4. URL: <https://bit.ly/3GfofVk>

Internetes források

1985. évi I. törvény az oktatásról. [Jogkódex.hu] URL: <https://bit.ly/3GhfKcv>
2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről. [Wolters Kluwer] URL: <https://bit.ly/31LOeDs>
- A Freinet-pedagógia nálunk. In: Galambos R., Horváth H. A. és Porkolábné Kára Zs. (1990). Freinet-módszer Nagykovácsiban, avagy „Mi fán terem a Freinet-módszer?” *Pedagógiai Szemle*, 40(12) (december), p. 1146. ISSN 0031-3785. URL: <https://bit.ly/3Gj7oB2>
- A Művelődési és Közoktatási Minisztérium és a Győri Pedagógiai Intézet pályázatot hirdet (1991). *24 óra : Komárom-Esztergom megyei napilap*, 2(25), (január 30.), p. 5. ISSN 0865-9168. URL: <https://bit.ly/47vW1BN>
- A Művelődési és Közoktatási Minisztérium és a Győri Pedagógiai Intézet pályázatot hirdet (1991). *Vas Népe*, 36(26), (január 31.), p. 6. ISSN 0133—0454. URL: <https://bit.ly/49WN06n>
- A Művelődési és Közoktatási Minisztérium közleménye (1996). *Köznevelés : Oktatási hetilap*, 52(13), (március 29.), pp. 15-17. URL: <https://bit.ly/49Upbw9>
- A Nyugat-Magyarországi Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Főiskolai Kara a következő továbbképzési programokat indítja 2002/2003-ban [Hirdetés] (2002). *Köznevelés : Oktatási hetilap*, 58(24-25), (június 14.), p. 22. URL: <https://bit.ly/3ut700b>
- A Nyugat-Magyarországi Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Főiskolai Kar II. Sz. Gyakorló Óvodájának nevelési programja (1999): URL: <https://bit.ly/3QUE6hg>
- A pedagógus szakma megújítása projekt összehasonlító elemzés kiírás (1993). *Iskolakultúra*, 3(21-22), p. 15. ISSN 1215-5233. URL: <https://bit.ly/3NolmWz>
- A pedagógus szakma megújítása projekt programirodájának közleménye (1992). *Népszabadság : Szocialista napilap*, 50(273), (november 19.) p. 20., ISSN 0133-1752. URL: <https://bit.ly/47PATjh>
- A rendszerváltás évei Magyarországon 1987-1990. [Virtuális kiállítás] Magyar Nemzeti Levéltár. URL: <https://bit.ly/47RZDht>
- A soproni óvóképző főiskola gyakorló óvodájának... (1992). *Kisalföld*, 47(34) (február 10.), p. 16. URL: <https://bit.ly/3N3e22d>
- Alternatív pedagógiák... (1992). *Kisalföld*, 47(49) (február 27.), p. 16. URL: <https://bit.ly/40YJpRu>
- Arcanum Digitális Tudománytár keresőrendszer: <https://bit.ly/3SXPwDi>
- B. R. (1990). Iskolás lesz a gyerek : Kísérletek az óvodákban. (A városperemi iskolákban romlik a helyzet), *Új Dunántúli Napló : Közéleti napilap*, 1(35), (május 9.), p. 1., 5. URL: <https://bit.ly/47Ncu4m>
- Balogh P. F. (1992). A francia kapcsolat. *Kurír [reggeli kiadás]*, 3(234), (augusztus 26.) p. 6., ISSN 0865-9001. URL: <https://bit.ly/40XyhE7>
- Bodolai Gy. (1998). Hasznos haszontalanságok. *Népújság : Maros megyei napilap*, 50(126) [13913] (július 1.), p. 5. URL: <https://bit.ly/3SY8HNB>
- Brenner K. (1993). Bővülő kapcsolatok : Kempteni látogatás. *Kisalföld*, 48(68), (március 23.), p. 6. URL: <https://bit.ly/49UoL8R>

- Cs. L. (1995). „Szeressétek, akiket szeretek”: Alapítvány az óvodásokért. *Kisalföld : A család napilapja*, 50(252) (október 27.) p. 6. URL: <https://bit.ly/40VdS2x>
- Cs. N. (1998). Új utak a pedagógiában. *Kisalföld : A család napilapja*, 53(128), (június 3.), p. 2. URL: <https://bit.ly/46AWIZa>
- Dánielisz E. (1993). Egy óvodai kísérlet. *Bihari Napló : Független politikai napilap*, 4(211), (október 27.) p. 5. URL: <https://bit.ly/3t1QbZT>
- Gyermeknap (2000). *Nyugati Kapu*, 2(62), (május 26.), p. 2., ISSN 1419-9599. URL: <https://bit.ly/3GiTKxM>
- Horváth A. (2016): A szovjet típusú diktatúra oktatáspolitikája Magyarországon. *Polgári Szemle*, 12(1-3) p. 94. URL: <https://bit.ly/47xDZ2i>
- Izményi (1995). Az óvodák színes palettája [Gyermekeink világa]. *Somogyi hírlap : Közéleti napilap*, 6(27), (február 1.), p. 10., ISSN 0865-9125. URL: <https://bit.ly/47U56nW>
- Izményi É. (1996). Óvodai nevelés játékkal, mesével. A belső harmónia a lelki egészség. *Somogyi Hírlap : Közéleti napilap*, 7(99), (április 27), p. 12. URL: <https://bit.ly/3GnM65f>
- Két szintű FREINET-pedagógiai továbbképzés (ismerkedés és adaptáció) (2000). *Oktatási Közlöny : Az Oktatási Minisztérium hivatalos lapja*, 44(Különszám), (december 31.), p. 536. ISSN: 1419-3256. URL: <https://bit.ly/3R0Ui0l>
- KSH (kiad.) (2010). *Magyarország 1989-2009 : A változások tükrében*. Budapest, Központi Statisztikai Hivatal. ISBN 978-963-235-279-4 (nyomdai) | ISBN 978-963-235-280-0 (internet). URL: <https://bit.ly/47w2Lj2>
- L. A. (1998). A Montessori-pedagógia segít. A sérült gyerekekért. *Kisalföld: A család napilapja : HétVége melléklet*, 53(231), (október 2.), p. 2. URL: <https://bit.ly/46v6Mml>
- M. A. (1993). Ki segítse a „gyakorló” intézményeket? Oktatási konferencia. *Kisalföld : A család napilapja*, 48(98), (április 28.), p. 6. ISSN 0133-1507. URL: <https://bit.ly/46yMpF5>
- M. L. (1992). Óvodapedagógiai napok. Köznevelés, 48(18) (április 30.), p. 2. URL: <https://bit.ly/3QUnczZ>
- Mai szemmel a pedagógia (1996). *Kisalföld : A család napilapja*, 51(94), (április 22.), p. 6. URL: <https://bit.ly/47L86Da>
- Maróti I-né és Szórá I. (1993). A TANOSZ által „elismert” és ajánlott „alternatív” tankönyvboltok és árusok jegyzéke. *Új Katedra : Pedagógusok-szülők-diákok lapja*, 4(6), (február 1.), p. 29., URL: <https://bit.ly/3N2vaFr>
- Miskó I. (1992). Határtalan örömök és kétségek : Tanévnnyitó a komáromi városi-egyetemen. *A Hét*, 34(44) pp. 6-7. URL: <https://bit.ly/47PmTfX>
- Miskó I. (1995). Kibontakozás természetközelségben : Sokszemközt a Freinet-féle óvodai program. *A hét : Közéleti és kulturális hetilap*, 40(4), (január 27.), p. 7. URL: <https://bit.ly/3sU0oHT>
- Módos A. (1993). Középpontban az élményszerzés. *Kisalföld : A család lapja*, 48(268), (november 17.), p. 6. URL: <https://bit.ly/3T5B9ge>
- Óvodapedagógusok : Megismerkedtek a képzési formákkal (1994). *Kisalföld : A család napilapja*, 49(276), (november 24.), p. 7. URL: <https://bit.ly/47yLNk2>

- Óvóképző Főiskolák : Benedek Elek Óvóképző Főiskola (1994). In: A pedagógusok intenzív továbbképzése az 1994/95. tanévben : A Művelődési és Közoktatási minisztérium Tájékoztatója. *Köznevelés* 50(9), (március 4.), *Melléklet* (március 11.), p. 15. ISSN 0133-0969. URL: <https://bit.ly/47PzQpX>
- Petrin L. (1992). Alternatív pedagógiák. Komárom-Esztergom megyei 24 óra : Tatabánya, Esztergom, Dorog, Kisbér, Komárom, Nyergesújfalu, Oroszlány, Tata és környékük napilapja, 3(274), (november 20.), p. 4., ISSN 0863-9168. URL: <https://bit.ly/49SshR8>
- Pogács M. (1992). Szívvel és lélekkel az óvodáért. *Kisalföld*, 47(51), (február 29.), p. 13. URL: <https://bit.ly/46v324I>
- Solarič Nađ K. (1997). Iskola és óvoda között ne legyen merev határ. *Népújság : A szlovéniai magyarok hetilapja*, 41(3), (január 23.), p. 7., ISSN 0352-6569. URL: <https://bit.ly/46Qk4ul>
- Tóth É. (2002). A gyermek tudja, ki szereti : Zilahi Józsefné főiskolai docens Brunszvik Teréz-díjat kapott. *Soproni napló*, (február 1.), p. 10. [*Nyugati kapu* (2002), 4(137)] URL: <https://bit.ly/3T4iqk>
- Török (1998). Rendhagyó oktatás a határörségnél *Kisalföld : A család napilapja : Hétvége melléklet*, 53(73), (március 27.), p. 1., 7., URL: <https://bit.ly/49P5Qwe>
- Trencsényi L. (1995). A Soros Alapítvány Kisgyermekkorai fejlesztés részprogram részkuratóriumának nyári döntései. *Köznevelés : Oktatási hetilap*, 51(38), (december 1.), p. 11. ISSN 0133-0969 URL: <https://bit.ly/3uBunVs>
- Zsámboki K-né (1993). Freinet itt és most – óvodai nézőpontból. *Új Pedagógiai Szemle*, 43(3), pp. 67-74. ISSN 1215-1807. URL: <https://bit.ly/3sSIIwd>